

## Література:

1. **В.Антонюк.** Культура мови у співі та принципи української вокальної орфоепії//Музичне виконавство. Вип. 5.-К.:НМАУ ім.П.І.Чайковського. - 2000 р., с.38 -48.
2. **Є.Гуренко** Проблемы художественной интерпретации.-Новосибирск:Наука.-1982.- 256 с.
3. **М.Давидов** Ритмодинаміка виконавського інтонування на баяні (акордеоні)//Львівська баянна школа та її видатні представники. –Дрогобич: Коло. – 2005.-С.33-42.
4. **Е.Котляревская.** Вариативный потенциал музыкального произведения: Культурологический аспект интерпретирования: Дис... канд.иск-ния: -К., 1996.
5. **В.Москаленко.** Творческий аспект музыкальной интерпретации. – К.: Муз.Украина, 1994. - 157 с.

УДК 378. 091.12.011.3-051:78

*Щолокова О.П.*

### ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

*В статье рассматриваются возможности формирования творческого потенциала личности, определяются составляющие индивидуальности, а также раскрываются условия целенаправленного творческого развития студентов в условиях специализированной подготовки.*

*Ключевые слова:* индивидуальность, творческое развитие, педагогические условия, специализированная подготовка.

Світові тенденції в галузі педагогіки вищої школи засвідчують зростання вимог не тільки до професійних, а й до особистісних якостей майбутніх вчителів. Високий рівень освітніх стандартів, нові прогресивні технології, загальне інформаційне середовище створюють передумови для переосмислення змісту навчання у напрямку особистісно-орієнтованої парадигми [4].

Аналіз сучасних методологічних досліджень дозволяє зробити висновок, що освіта вже сьогодні, на початку третього тисячоліття залежить не тільки і не стільки від кількості отриманих знань, скільки від рівня індивідуальної культури вчителя, від його здатності орієнтуватися у нестандартних ситуаціях. Запропонована науковцями гуманістична концепція проголошує ідеї самоцінності індивідуальності, її здатності до саморозвитку і творчого становлення. Освіченість у сучасному розумінні передбачає гнучкий і проєктивно-орієнтований інтелект, соціальну відповідальність, здатність індивіда спілкуватися з іншими індивідуальностями. Отже, суспільству сьогодні потрібні яскраві, оригінальні, думаючі, знаючі й мудрі, тобто успішні у своїх справах, вчителі. Відповідні ідеї відбиваються у педагогічному мисленні, проникаючи у різні сфери освітніх явищ, надаючи їм нового забарвлення.

Безумовно, успішна професійна діяльність вчителя може відбуватись тільки на основі розвинутого творчого потенціалу. Ціннісний аспект такої діяльності засновується на системі прийомів самоудосконалення, способів вільного вибору відповідних рішень, котрі забезпечують їх реалізацію. Для даної ситуації найважливішим завданням підготовки фахівців у галузі мистецької освіти стає формування у студентів творчої активності, створення психолого-педагогічних умов для постійного розвитку креативних якостей.

Доцільно відзначити, що творчість як родова сутність людини постійно привертає увагу вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема В. Андреева, А. Асмолова, М. Бердяєва, І. Беха, Л. Виготського, І. Зязюна, М. Кагана, В. Розанова, В. Романця, С. Сисоевої, А. Хуторського та ін. На їх думку, ця якість завжди залишається проявом і вираженням індивідуальності людини. Так, наприклад, розглядаючи проблему творчості в галузі освіти,

В. Розанов констатував: «Там, де індивідуальність подавляється, не культивується, там освіта не відбувається. Тільки конкретна людина, а не «людина взагалі», особистість може бути винахідливою у думках, своїх почуттях і устремліннях» [2, с. 92].

Системне вивчення даної проблеми дозволило науковцям виділити в індивідуальності людини складові творчого потенціалу, які постійно розвиваються, удосконалюються або коригуються. До них відносяться: інтелектуальна, мотиваційна, емоційна, вольова, предметно-практична і екзистенціальна сфери, а також сфера саморегуляції [3].

Спираючись на ці положення, ми виокремлюємо такі характеристики творчого потенціалу вчителя мистецького фаху:

- творча спрямованість (потреба у творчому самовираженні, установка на індивідуальні та суспільно значимі результати).

- творчі здібності (здібності до певного виду мистецької діяльності, наявність відповідних інтелектуальних і практичних знань, умінь і навичок);

- індивідуально-психологічна своєрідність (вольові якості, здатність до саморегуляції, усвідомлення себе як творця духовних цінностей, емоційні характеристики тощо).

На формування цих якостей й повинна спрямовуватись фахова підготовка студентів, основною рисою якої стає орієнтація на широку полікультурну компетентність. Йдеться про досягнення принципово нових цілей мистецької освіти, які ніколи раніше не ставились і які полягають у досягненні нових, вищих рівнів освіченості кожного студента.

Такий підхід зумовлюється необхідністю посилити просвітницький аспект професійної діяльності, оскільки в умовах інфляції загальнолюдських цінностей (духовних, культурних, моральних) актуалізувались розвивальна і виховна функції цієї діяльності. Сьогоднішній учень, що приходить до школи, - це індивід, який перебуває у стані постійних динамічних змін щодо усвідомлення мистецьких явищ. То хто ж як не вчитель може навчити учнів розглядати ці явища всебічно, в динамічному зв'язку, допомогти дивитися на минулі творчі досягнення з позицій сьогодення? Знайти точку перетину інтелектуального і емоційного, морального і соціального в художніх творах стає його головною проблемою в процесі залучення учнів до мистецтва.

Для цього важливо вивчати художні твори, які колись і для когось створювались в тій чи іншій країні і ніде більше не повторювались. З цих творів можна дізнатися, як розкривався внутрішній світ людини у спілкуванні з іншими людьми і навколишньою природою, як в процесі свого культурного зростання людство розгортало свої творчі сили, виконуючи заповідь давньогрецького оракула – пізнай себе, свої внутрішні сили і можливості, аби покращити своє життя.

Такий зміст діяльності вчителя мистецьких дисциплін істотно відрізняється від тих уроків, на яких учні детально знайомляться з біографічними фактами митця, які не пов'язуються з його творчою діяльністю і тому не дозволяють усвідомити його роль в історико-художньому процесі, або марно втрачають час на вивчення різноманітних мистецтвознавчих понять.

Разом з тим треба зауважити, що полікультурність як дидактичний принцип набуває ефективності лише тоді, коли він пронизуватиме всю методичку навчання студентів, майбутніх вчителів. Але в педагогічних закладах різного рівня цим питанням не приділяється належної уваги. Останнім часом спарадично з'явилися окремі публікації і наукові розробки, але системні дослідження у цій галузі не проводяться. І це дуже збіднює навчальний процес, оскільки за полікультурною освітою майбутнє. Перш за все тому, що вона протистоїть негативним наслідкам глобалізації і в той же час не висуває на перший план етнічні та конфесійні розбіжності.

Не менш важливим у фаховій підготовці студентів мистецького профілю вважаємо застосування герменевтичного підходу. Треба зазначити, що у контексті «зміщення епіцентру всього буття людини до центру культури» (В. Біблер)[1] звернення до герменевтики стає закономірним і природним. В наш час вона представляє в гуманітарному пізнанні і культурі в цілому одну з форм осмислення духовного досвіду людини, науку про

походження і розуміння духовних цінностей; герменевтика активно розвивається і знайшла відображення в працях таких відомих вчених як В. Андрєєв, М. Бахтін, М. Бердяєв, В. Біблер, Х.-Г. Гадамер, А. Лосєв, А. Маслоу, В. Соловйов, М. Хайдеггер та ін.

Ці науковці підкреслюють, що в центрі герменевтичного знання знаходиться проблема розуміння людини та її оточення, що має для педагогіки мистецтва унікальне значення. При цьому пошук шляхів розуміння спирається як на раціонально-логічне, так і на ірраціональне, надаючи пріоритетності почуттям та інтуїції. На нашу думку, саме цей аспект несе в собі гуманістичний потенціал, оскільки концентрується навколо духовного життя людини. Таке специфічне наукове знання, побудоване на герменевтичних засадах, має значний потенціал для інтерпретації творів мистецтва, оскільки може враховувати поліваріантність поглядів, понять і явищ. Їх поєднання утворює нове голографічне поняття, яке М. Вебер назвав «пояснюючим розумінням». Відповідно формується й художньо-образне мислення, провокуючи свідомість на осягнення багатовекторних художніх явищ.

Ще одна важлива особливість герменевтичного підходу зв'язана з тим, що він безпосередньо намагається виявити особистісні смисли, розкрити ціннісні аспекти творчої діяльності. Шукаючи та осмислюючи нові ідеали, герменевтика намагається виявити знання, представлені у різних формах суспільної свідомості (науці, мистецтві, релігії, психології тощо), і поєднати їх у системну цілісність на методологічних засадах. Таким чином застосування герменевтики в галузі педагогіки мистецтва допомагає перекодувати мистецтвознавчі знання в педагогічну площину з метою виявлення їх духовних цінностей і моральних якостей.

Враховуючи ці позиції, вважаємо за доцільне знаходити нові методи для формування знань та умінь студентів. Так, специфічними методами, які відображають цілі навчання, стають тренінги, режисерування власної художньо-педагогічної діяльності, рецензування відеозаписів на задану тематику з індивідуальною оцінкою студента, виступи студентів у рольових ситуаціях та їх самоаналіз, виступи студентів у ситуаціях просвітницької діяльності, організація роботи для проведення різноманітних свят, діагностування музичних здібностей учнів тощо. Така різноманітність форм роботи висуває свої вимоги до формування методичних знань творчого характеру.

Зокрема, ми бачимо широкі можливості для розвитку творчої активності кожного студента в процесі вивчення базових курсів “Історія художньої культури” і “Методика викладання художньої культури”. Їх важливим завданням ми вважаємо не тільки поглиблене засвоєння історико-теоретичних і методичних знань, а й сформованість умінь творчо працювати з учнями.

У зв'язку з цим ми вважаємо за необхідне створювати на лекціях і практичних заняттях педагогічне середовище, котре сприяє формуванню творчої особистості. Таке середовище характеризується:

- творчим підходом педагогів до викладання цих навчальних курсів;
- активною позицією студентів у педагогічному процесі;
- високою якістю і ефективністю результатів навчання.

При цьому навчальний процес на лекційних, семінарських і практичних заняттях спрямовується на формування у студентів педагогічного світогляду як компонента творчої діяльності. Досягнути цього можна, на наш погляд, такими засобами:

- якісного засвоєння художньої картини кожної історичної епохи з її основними мистецтвознавчими поняттями;
- формування взаємопов'язаного художнього і педагогічного досвіду, опора на нього;
- наявність тісних зв'язків між історико-теоретичним і методичним курсами;
- збільшення уваги до проблем сучасної художньої культури;
- проблемний виклад матеріалу навчальних курсів;
- опора на самостійність і активність студентів під час знайомства з творами мистецтва та виявлення їх педагогічного потенціалу.

У вирішенні завдань по кожній позиції ми намагались спрямувати студентів на творчу діяльність. Так, в курсі “Історія світової художньої культури” важливим аспектом творчої

активізації студентів стала орієнтація на інтенсивний розвиток художнього мислення як основи розуміння художніх явищ. Під час ознайомлення з художньою картиною кожної епохи студентам за індивідуальним планом пропонувалось: відібрати найбільш характерні твори у різних видах мистецтва з виділенням у них провідних тем та ідей; провести художньо-педагогічний аналіз творів у межах одного з виду мистецтва, виділити колористичні, музичні, вербальні, пластичні засоби художньої виразності; порівняти твори різних епох, створених різними авторами на одну тему; підібрати синоніми до певного кольору або настрою; розробити композицію орнаменту з використанням семантичних зв'язків - алегорій і метафор; поекспериментувати з лінією, плямою, формою, в яких фантазія і гра повинні домінувати у творчо-композиційному процесі; написати рецензії на твір сучасних майстрів, створити кросворди за темами художніх творів та їх авторів. Таким чином, студенти вчаться створювати сприятливі педагогічні ситуації, оволодівати образною мовою різних видів мистецтва, точно і зрозуміло висловлювати свої думки.

Мы також вважаємо за необхідне показувати студентам типові помилки, які часто зустрічаються в роботі молодих учителів. До них відносяться, перш за все, недостатня розробка композиції уроку, не узгодженість різних матеріалів, що застосовуються для розкриття даної теми. Саме такі прорахунки не дозволяють зробити урок цілісним і гармонічним. Серйозною вадою у проведенні уроків мистецтва можна вважати індиферентність або байдужість вчителя по відношенню до твору, який розглядається на уроці, а також відсутність власного ставлення до нього.

Підводячи висновки розглянутої проблеми можна констатувати, що навчальні курси "Історія світової художньої культури" та "Методика викладання світової художньої культури" сприяють глибокому засвоєнню спеціальних знань, удосконаленню професійних якостей і розвитку творчої активності студентів. Крім того, організаційно-педагогічне забезпечення процесу формування естетичного ставлення до мистецтва і розвиток художнього мислення допомагає студентам побачити перспективність своєї роботи і надати їй творчого характеру. Саме такий вчитель зможе наповнити шкільний урок новим змістом, сучасними технологіями, організувати спілкування учнів з творами мистецтва та їх глибоке сприйняття.

#### **Література:**

1. **Библер В.** От наукоучения к логике культуры (Два философских введения в двадцать первый век)/В.С. Библер.- М.:Изд. политич. лит-ры.- 1991, 237 с.
2. **Розанов В.** Сумерки просвещения / В.В. Розанов.- М.: Педагогика, 1990.- 624 с.
2. **Романець В.** Психологія творчості: навч. посібник.- 2-ге вид. доп.-К.:Либідь,2001,- 288 с.
4. **Хуторской А.В.** Методика личностно-ориентированного обучения: как обучать всех по-разному? Пособие для учителя/ А.В. Хуторской.- М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005,- 383 с.
5. **Щолокова О.П.** Методика викладання світової художньої культури. 3 вид. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, -2011, 285 с.

УДК 78:025.43

**Калашиник М.П.**

### **ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТВОРЧЕСКАЯ ШКОЛА И ТЕЗАУРУС**

*У статті розглядаються взаємодії і відмінності професійно-творчої школи і тезауруса; школи і традиції; школи і творчої особи. Дається визначення професійному тезаурусу, який тлумачиться з позицій особи і школи.*

**Ключові слова:** школа, професійний тезаурус, традиція, професіоналізм, нормотворчість.

Узловые моменты истории порождают композиторские школы, инспирированные развитием национальных культур в период интенсивной самоидентификации. Укажем для